

УДК 378.6:[81'243:005.336.2:908]

DOI: 10.31652/2786-9083-2025-6(2)-20-29

*Матієнко О.С., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
ім. М. Коцюбинського
<https://orcid.org/0000-0002-4007-3437>
Scopus ID: 59259342400
e-mail:omatienko@vspu.edu.ua*

*Колядич Ю.В., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету і
м. М. Коцюбинського
<https://orcid.org/0000-0002-8584-6245>
Scopus ID: 57215218168
ykoliadych@vspu.edu.ua*

СУТНІСНЕ НАПОВНЕННЯ ТА СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ ПОНЯТТЯ «ІНШОМОВНА ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» У СУЧАСНІЙ ПАРАДИГМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена аналізу сутнісного наповнення та структурних компонентів поняття «лінгвокраїнознавча компетентність» у контексті сучасної парадигми вищої освіти. Обґрунтовано, що мовна компетентність неможлива без культурного фону, а міжкультурна комунікація потребує не лише знання граматики чи лексики, але й глибокого розуміння історичних, соціальних і культурних особливостей інших народів. Проведено огляд вітчизняної та зарубіжної літератури, що висвітлює різні трактування лінгвокраїнознавства, його зв'язки з лексикою, етнолінгвістикою, фразеологією, культурознавством. Визначено основні структурні компоненти лінгвокраїнознавчої компетентності: змістовий (країнознавчі, фонові, лінгвістичні знання), операційний (уміння і навички мовленнєвих і немовленнєвих комунікаційних дій), комунікативний (інтерпретація культурознавчої інформації, адекватне реагування у різних соціокультурних ситуаціях). У статті доведено, що розвиток такої компетентності є ключовим для компетентнісного підходу у вищій освіті, сприяє формуванню здобувача, здатного до повноцінної міжкультурної взаємодії, критичного мислення та культурної рефлексії. Аналіз переконує, що хоча існують різні підходи до визначення та структури лінгвокраїнознавчої компетентності, усе більшу увагу слід приділяти методам її формування через автентичні матеріали, міжкультурно орієнтовані завдання й інтерактивні форми навчання.

Ключові слова: лінгвокраїнознавча компетентність; країнознавство; міжкультурна комунікація; фонові знання; мовна компетентність; вища освіта.

Olena Matienko, PhD (Pedagogy), Associate Professor
of Foreign Languages Department
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Yuliia Koliadych, PhD (Philology), Associate Professor
of Foreign Languages Department
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

ESSENTIAL CONTENT AND STRUCTURAL COMPONENTS OF “LINGUISTIC COMPETENCE” IN THE MODERN PARADIGM OF HIGHER EDUCATION

This article is devoted to the analysis of the fundamental and structural components of the concept “linguocountry studies competence” within the contemporary paradigm of higher education. It is justified that language

competence cannot exist without cultural background, and that intercultural communication requires not only knowledge of grammar and lexicon but also a deep understanding of historical, social, and cultural features of other societies. A review of domestic and international literature is conducted, revealing different interpretations of linguocountry studies (linguocountry knowledge), and its connections with lexicology, ethnolinguistics, phraseology, and cultural studies. The main structural components of linguocountry studies competence are identified: content (country knowledge, background knowledge, linguistic knowledge), operational (skills and abilities for verbal and nonverbal communication), communicative (interpretation of cultural information, appropriate responses in diverse sociocultural situations). The article demonstrates that developing such competence is central to the competency-based approach in higher education and contributes to forming learners capable of full intercultural interaction, critical thinking, and cultural reflection. The analysis persuades that despite the existence of various approaches to defining and structuring linguocountry studies competence, increasing attention should be paid to methods of its formation through authentic materials, interculturally oriented tasks, and interactive learning forms.

Keywords: linguocountry studies competence; country studies; intercultural communication; background knowledge; language competence; higher education.

Актуальність дослідження. Засвоєння іноземної мови як інструмента міжкультурного спілкування неможливе без одночасного вивчення відповідної культури. Адже мова не існує без культури, тобто без соціально наслідуваної сукупності практичних навичок та ідей, що характеризують спосіб життєдіяльності народу. Мова транслює культуру і забезпечує органічний зв'язок між освітою й культурою, між індивідом і суспільством, між індивідуальною й суспільною свідомістю, між культурою особистості й культурою суспільства. Іноземні мови водночас функціонують як ефективний регулятор соціального розвитку особистості.

У процесі взаємодії з представниками інших культур запускається процес порівняння власної й чужої культур. Міжкультурна комунікація, як безпосереднє або опосередковане спілкування через мову, писемність, електронну комунікацію між представниками різних культур, неможлива без чуттєвого сприймання й тлумачення культурних відмінностей. Таким чином, мова й культура є взаємопов'язаними поняттями, що формують іншомовну лінгвокраїнознавчу компетентність здобувачів освіти.

Аналіз досліджень. Проблема формування іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності була предметом наукових пошуків таких учених, як І. Бачинська, О. Бирюк, Ю. Веклич, А. Вітренко, Л. Кардаш, Ю. Кузьменко, О. Малихін, В. Карпюк, А. Мормуль, Л. Панова, О. Селіванова, Н. Сем'ян та інші, а також зарубіжних дослідників – А. Адер, М. Байрам, В. Кідвелл, К. Старк та ін. Водночас у сучасній науковій літературі простежується певна варіативність у трактуванні суті, структурних компонентів та методів її формування. Це зумовлює необхідність подальшого теоретичного осмислення, систематизації підходів і уточнення ключових елементів її структури.

Мета дослідження – увиразнити сутність поняття «іншомовна лінгвокраїнознавча компетентність», виявити його зміст, визначити структурні компоненти й дослідити їх значення у контексті сучасної вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Освіта ХХІ століття все більше спрямована не лише на мовні знання, а на міжкультурну та соціокультурну компетентність. Надзвичайно важливо, щоб здобувачі володіли не лише граматиною, лексикою і

навичками мовленнєвого використання мови, а й розуміли культурні особливості тих країн, з представниками яких вони взаємодітимуть.

Поняття «іншомовна лінгвокраїнознавча компетентність» набуває цінності, оскільки включає знання про країну, культуру, традиції, соціальні норми, а також здатність застосовувати ці знання мовно комунікативно. Як зазначає О. Селіванова (2010, с. 354), «лінгвокраїнознавство – мовознавча галузь, що вивчає фіксацію в мові та її знакових продуктах інформацію про історію, матеріальну й духовну культуру певного народу. Лінгвокраїнознавство має теоретичний і прикладний напрям: перший досліджує відображення історії народу, його традицій, обрядів, звичаїв, вірувань, мистецьких навичок у мовній системі й текстах шляхом вилучення та систематизації фонових знань; другий проектується у практику перекладу, методик у навчання мові як іноземній. Лінгвокраїнознавство пов'язане із фразеологією, етимологією, історією мови, лінгвосеміотикою, етнопсихолінгвістикою, лінгвокультурологією. Лінгвокраїнознавство має більш прикладну спрямованість і застосовує вивчення ментальності й національного характеру народу лише побіжно у зв'язку з відповідною фоновією інформацією». Лінгвокраїнознавство – «... відносно молода і поки що недостатньо розроблена і вивчена галузь лінгвістики, основне завдання якої полягає у виявленні зв'язків між мовою і культурою народу, що є носієм цієї мови. Воно співвідноситься із загальним краєзнавством як систематизованою сукупністю наукових знань» (Веклич, 2012, с. 118).

У сучасній науковій та методологічній літературі лінгвокраїнознавство розглядається у двох вимірах. Перший розглядає лінгвокраїнознавство як аспект методики викладання іноземних мов, в якому досліджуються питання відбору та прийомів засвоєння здобувачами інформації про країну, мова якої вивчається, з метою забезпечення їх практичного володіння мовою. У другому вимірі, лінгвокраїнознавство – це аспект навчання іноземної мови (поряд з лексичним, фонетичним, граматичним матеріалом), який відображає національно-культурний компонент мовного матеріалу. Сучасне лінгвокраїнознавство поєднує фонетичні, лексико-семантичні, граматичні багатства мови з національно-культурним компонентом мовного матеріалу.

Заключною метою засвоєння лінгвокраїнознавчого аспекту є формування у студентів іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності, тобто, як стверджує Веклич Ю. (2012, с. 120), «цілісної системи уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається, що дозволяє учням асоціювати з мовною одиницею ту ж саму інформацію, що й «носії» цієї мови і досягати повноцінної комунікації».

Іншомовна лінгвокраїнознавча компетентність є невід'ємною частиною іншомовної комунікативної компетентності, під якою розуміють володіння мовленнєвими вміннями й навичками, необхідними для спілкування, сукупність знань про норми й правила ведення природної комунікації, вміння адекватно користуватися мовою в конкретних ситуаціях, здатність до практичного використання знань про мову в процесі комунікації, застосовуючи при цьому як

мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) засоби виразності (Матієнко, Бучацька, 2022, с. 157). Саме у цьому контексті вона набуває особливого значення, оскільки забезпечує глибше розуміння культурних, історичних та національних особливостей мовного середовища. Вона сприяє комунікації на рівні ідентифікації понять, асоціацій і образів, що виникають у людей в процесі спілкування (Малихін, Карпюк, 2018, с. 114). Таким чином, іншомовну лінгвокраїнознавчу компетентність можна трактувати як систему національно кодифікованих фонових знань, які забезпечують адекватне розуміння та ефективну взаємодію з носіями мови. комунікацію з носіями мови. У процесі її формування в студентів складається уявлення про національні звичаї, традиції, реалії країни мови, що вивчається, здатність отримувати з одиниць мови країнознавчу і культурознавчу інформацію й користуватися нею, домагаючись повноцінної комунікації.

Іншомовна лінгвокраїнознавча компетентність розглядається А. Вітренко (2013, с. 138) як «володіння особливостями вербальної та невербальної поведінки носіїв мови в комунікативних ситуаціях. Характерними її складовими, на думку науковця, є мовленнєва та немовленнєва поведінка. Мовленнєву поведінку складають знання лексики з національно-культурним компонентом семантики, вміння і навички адекватно володіти ними в умовах міжкультурної комунікації, а також уміння застосовувати фонові знання для досягнення взаєморозуміння у ситуаціях опосередкованого й безпосереднього міжкультурного спілкування. До структури немовленнєвої поведінки входить володіння такими засобами спілкування: 1) проксемічними (пози комунікантів, тілесні рухи, дистанція між учасниками під час спілкування); 2) кінесичними (жести, міміка, контакт очей); 3) паралінгвістичними (ритміка, мелодика, інтонація, паузація, фонації, вигуки).

Н. Кардаш (2017) трактує іншомовну лінгвокраїнознавчу компетентність як «цілісну систему країнознавчих та фонових знань про національні традиції, звичаї, специфіку вербальної та невербальної поведінки, умінь використовувати ці знання, лінгвокраїнознавчий мінімум словникового запасу мови». Тобто, така система сприяє досягненню студентами повноцінної комунікації.

Як «сукупність соціокультурної інформації з історії, географії, економіки, літератури, суспільного ладу, норм поведінки, традицій, звичаїв та культури країни, що реалізується національно-культурною лексикою мови» розкривають суть поняття у своєму доробку С. Рибачок та О. Дуда (2023, с. 234).

На думку Н. Сем'ян (2019), іншомовна лінгвокраїнознавча компетентність є комплексним феноменом і роз'яснює її як можливість отримання мультикультурних знань, умінь та цінностей в процесі міжкультурного спілкування в конкретній життєвій ситуації або у певних випадках, для того, щоб проявити толерантність до інших людей.

Зарубіжними науковцями М. Байрам (Byram, 2020), В. Кідвелл (Kidwell, 2019) досліджуване нами поняття характеризується як складова частина комунікативної, поряд із граматичною, соціолінгвістичною, соціальною

компетентністю та компетентністю дискурсу. Під іншомовною лінгвокраїнознавчою компетентністю вони розуміють «аспект комунікативної здатності, який містить у собі характерні особливості суспільства та його культури, що проявляється в комунікативній поведінці членів цього суспільства». До цих особливостей належать: соціальні звичаї (невербальні: значення жестів; вербальні: початок і закінчення розмови, способи привернення уваги); соціальні ритуали (загальноприйняті теми бесід, час відвідування знайомих, друзів, тощо); універсальний досвід (знання про культуру країни, мову якої вивчають).

У вітчизняній науковій літературі існують різні наукові розвідки, які висвітлюють компоненти іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності, що здебільшого ґрунтуються на методичних характеристиках та класифікаціях. У контексті нашого дослідження нам імпонує класифікація, А. Вітренко (2013, с. 140), у якій виокремлено наступні компоненти:

- *мовний* компонент – включає володіння необхідною професійною лексикою, знаннями та навичками, достатніми для лінгвістично коректного розуміння почутого чи прочитаного іноземною мовою;

- *мовленнєвий* компонент – охоплює комплекс мовленнєвих навичок, умінь і комунікативних знань, що дозволяють майбутньому фахівцю будувати, варіювати та наповнювати мовлення іноземною мовою залежно від функціональних чинників спілкування, а також термінологічно правильно та літературно коректно перекладати спеціалізовану літературу на рідну мову;

- *країнознавчий* компонент – передбачає комплекс країнознавчих знань, умінь і навичок, що дають змогу майбутньому спеціалісту правильно інтерпретувати понятійний зміст номінативних одиниць у національно-культурних пластах лексики, фразеології та афористики, а також використовувати країнознавчо марковані мовні одиниці у мовленні.

Попри багатогранність лінгвокраїнознавчих досліджень, ключові теоретичні аспекти, пов'язані з тлумаченням змісту та структурних складових іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності, досі не мають остаточного вирішення.

На основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел щодо сутності поняття «іншомовна лінгвокраїнознавча компетентність» здійснено спробу систематизувати наявні підходи та запропонувати власне бачення цього феномена. Іншомовна лінгвокраїнознавча компетентність розглядається як інтегрована здатність здобувачів освіти, що поєднує знання мовних і культурних аспектів країни, мова якої вивчається, уміння аналізувати й тлумачити лінгвокраїнознавчу інформацію, а також готовність ефективно комунікувати в міжкультурних контекстах. Вона охоплює мовленнєві навички, знання про історію, традиції, соціальні норми та культурні особливості народу, сприяючи глибшому розумінню мови крізь призму культури.

Беручи до уваги наведене сутнісне наповнення, можна стверджувати, що зміст іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності включає знання про

культурні реалії, традиції, соціальні норми, вербальну й невербальну поведінку, а також уміння адекватно інтерпретувати й застосовувати цю інформацію в ситуаціях міжкультурної комунікації.

Фундаментальні знання, на основі яких відбувається формування досліджуваної нами компетентності здобувачів освіти, А. Мормуль (2007), Рибачок С. та Дуда О. (2023, с. 236) виокремлюють у кілька груп: лінгвістичні, фонові, країнознавчі, культурологічні та літературознавчі знання.

Лінгвістичні знання передбачають засвоєння іншомовних лексичних одиниць, що не мають прямих відповідників у рідній мові (наприклад, Thanksgiving, shrink, binge-watching), а також лексики з конотаційним значенням (home, freedom, culture shock тощо). До цього компонента належать знання граматичних структур, словотворчих моделей, правил слововживання та функцій лексичних одиниць у різних комунікативних контекстах. Важливою складовою є також усвідомлення соціокультурних норм, що регулюють комунікативну поведінку носіїв мови (вираження подяки, вибачення, запрошення, прийняття чи відхилення пропозицій, ініціація та завершення розмови).

Фонові знання, за визначенням К. Старк (2021), – це сукупність інформації або уявлень, якими володіє людина щодо певної теми. Вони набуваються через життєвий досвід, читання, слухання або спілкування. Саме фонові знання допомагають іноземним користувачам мови інтерпретувати висловлювання подібно до носіїв мови, забезпечуючи повноцінну комунікацію. Ознайомлення з автентичними текстами сприяє їх розширенню, формує культурологічний світогляд здобувачів освіти та поглиблює їхню лінгвокраїнознавчу компетентність.

До країнознавчих знань належить відомості про історичні, географічні, політичні, економічні та соціальні умови життя певного суспільства, його традиції, спосіб життя й мовленнєву поведінку. Вони сприяють розумінню культурних особливостей іншомовного середовища та допомагають уникати міжкультурних бар'єрів.

Культурологічні та літературознавчі знання охоплюють відомості про культурні норми, звичаї, традиції, художню спадщину та цінності, які відображаються у мовних одиницях із національно-культурною семантикою, реаліях та афористичних висловах.

Здобуті знання набувають практичного значення лише за умови їх ефективного застосування у процесі іншомовного спілкування, що визначає зміст операційно-діяльнісного компонента іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності, який охоплює практичні та міжкультурні вміння та навички, які дозволяють здобувачам ефективно використовувати набуті знання у конкретних комунікативних ситуаціях. Його суть цього конкретизується через перелік умінь, які забезпечують реальне застосування лінгвокраїнознавчих знань у мовленнєвій діяльності. До практичних навичок та вмінь належить уміння ефективно спілкуватися в соціальних, побутових і професійних ситуаціях, використовувати

мовні засоби відповідно до культурних норм, організовувати власне дозвілля та адаптуватися до іншомовного середовища. Міжкультурні навички та вміння передбачають здатність інтегрувати культурні особливості країн, мова яких вивчається, з рідною культурою; проявляти культурну чутливість та визначати різні способи комунікації з представниками інших культур; виконувати роль культурного посередника між власною та іншими культурами; а також ефективно вирішувати проблеми, що виникають у міжкультурному спілкуванні, запобігаючи непорозумінням та конфліктам.

Отже, операційно-діяльнісний компонент відображає практичний вимір іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності, що у поєднанні з іншими її складниками формує цілісну систему знань, умінь та навичок здобувачів освіти. Більшість дослідників, які присвятили свої наукові розвідки питанню структури лінгвокраїнознавчої компетентності, розуміють її як складне та багатокомпонентне утворення. Наприклад, Ю. Кузьменко (2017), розглядає структуру іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності, акцентуючи на складниках: загальнокультурній, лінгвокраїнознавчій, соціолінгвістичній та культурознавчій компетентностях. Л. С. Панова (2010) вбачає в її структурі загальнокультурну, країнознавчу, лінгвокраїнознавчу, соціолінгвістичну та соціальну компетентності, зауважуючи, що така компетентність, сформована в загальноосвітніх закладах, забезпечує розвиток професійно-профільних навичок. М. Байрам (2020) у своїй моделі міжкультурної комунікативної компетентності також виокремлює культурний, соціолінгвістичний та соціокогнітивний компоненти, наголошуючи на важливості поєднання мовного знання з культурним розумінням для досягнення ефективної міжкультурної взаємодії.

Підсумовуючи вищезазначене, зауважимо, що існування різних визначень структури іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності та її компонентів свідчить про складність проблеми розмежування і виокремлення складових комплексного багатоаспектного об'єкта. Різні концепції до визначення поняття підкреслюють її багатокомпонентність та багатогранність.

Узагальнюючи наукові підходи до визначення змістового складу іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності дає підстави виокремити три основні компетентності, якими має оволодіти здобувач, щоб стати повноправним учасником міжкультурного діалогу з носіями англійської мови, а саме: *лінгвістичну* (здатність оперувати мовними засобами відповідно до граматичних, фонетичних і комунікативних норм мови), *культурознавчу* (здатність засвоювати й застосовувати у процесі іншомовного спілкування знання про культуру, історію, географію, економіку, державний устрій, традиції країни, мова якої вивчається, що сприяє адекватному розумінню та тлумаченню висловлювань у різних культурних контекстах), та *соціокультурну* компетентність (здатність усвідомлювати, інтерпретувати й використовувати культурні норми, цінності та традиції в іншомовному спілкуванні).

Таким чином, виокремлені компетентності та конкретизація структурних складових іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності створюють основу для конкретизації її основних складових:

- мовна складова – охоплює знання про еквівалентність і тотожність між одиницями рідної та іноземної мов, а також про носіїв і джерела народних, національно-культурних та соціальних знань, відображених у мові. Важливими є також лінгвокраїнознавчі та соціолінгвістичні аспекти лексики, соціокультурні стереотипи поведінки та ступінь відповідності між моделями поведінки у рідній та іноземній мовах;

- культурно-мовленнєва складова – передбачає вміння розпізнавати мовні одиниці з культурно маркованими ознаками, аналізувати соціокультурний контекст мовних явищ у рідній та іноземній мовах, а також здійснювати адекватний переклад культурно маркованих елементів між ними;

- соціокультурна складова – включає навички соціокультурної оцінки функціональних типів автентичних текстів, типових для повсякденного, наукового, ділового та професійного спілкування, а також уміння обирати прийнятний у соціокультурному плані стиль поведінки для учасників міжкультурного діалогу.

Таким чином, розглянуті нами сутнісне наповнення та структурні складові поняття «іншомовна лінгвокраїнознавча компетентність» дозволяють визначити її як інтегративне утворення, що поєднує мовні, культурні та соціальні знання, уміння й навички, необхідні для успішної міжкультурної взаємодії у сучасній парадигмі вищої освіти.

Розкриття структури та основних складових іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності демонструє її комплексний характер і взаємозв'язок мовних, культурних та соціальних компонентів. У цьому контексті сучасна парадигма вищої освіти підкреслює необхідність цілеспрямованої інтеграції іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності у зміст навчальних програм (Roliak et al., 2020), адже здатність до міжкультурної комунікації та розуміння соціокультурних контекстів є ключовою умовою успішної професійної та освітньої діяльності здобувачів.

Ефективне формування іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності передбачає використання автентичних матеріалів, міжкультурно орієнтованих завдань, інтерактивних методів навчання, міждисциплінарного підходу та залучення студентів до реального міжкультурного досвіду (Костик, Матієнко, 2024, с. 224) – зокрема через академічну мобільність чи участь у міжнародних проєктах.

Висновки. Отже, іншомовна лінгвокраїнознавча компетентність – це інтегрована здатність здобувачів освіти, що поєднує знання мовних і культурних аспектів країни, мова якої вивчається, уміння аналізувати лінгвокраїнознавчу інформацію та ефективно комунікувати в міжкультурних контекстах. Вона охоплює мовленнєві навички, знання про історію, традиції, соціальні норми й

культурні особливості народу, сприяючи глибшому розумінню мови через призму культури.

У цьому контексті зазначена компетентність є складовою іншомовної комунікативної компетентності, адже відображає не лише володіння мовою, а й уміння використовувати її відповідно до національно-культурних умов спілкування. Вона інтегрує знання з лінгвістики, країнознавства та міжкультурної комунікації, формуючи всебічно розвинену особистість, здатну до культурної рефлексії та продуктивної взаємодії в багатокультурному середовищі.

У структурі професійних компетентностей здобувачів освіти іншомовна лінгвокраїнознавча компетентність посідає важливе місце, оскільки відповідає сучасній парадигмі вищої освіти, зорієнтованій на компетентнісний підхід, міждисциплінарність і розвиток глобального мислення. Її формування сприяє гармонійному поєднанню професійної підготовки з особистісним зростанням майбутніх фахівців.

Перспективи подальших пошуків вбачаємо у розробленні ефективної методики формування іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності здобувачів освіти засобами автентичних текстів та медіаресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Селіванова, О. О. (2010). *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К., 348 с.
2. Веклич, Ю. І. (2012). Формування лінгвокраїнознавчої компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. *Молодь і ринок*, 3(86), 118-121. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2012_3_28.
3. Вітренко, А. В. (2013). Основні компоненти лінгвокраїнознавчої компетентності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 29, 138-143. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_29_26
4. Кардаш, Л. В. (2017). Поняття медіатексту як базової категорії медіалінгвістики. *Молодий вчений*, 4(44), 146-149. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4_36
5. Костик, Є. В., & Матієнко, О. С. (2024). Формування англомовної мовленнєвої компетентності у процесі підготовки фахівців нефілологічних спеціальностей. *Інноваційна педагогіка*, 72, 221-226. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/72.44>
6. Кузьменко, Ю. В. (2017). *Основи лінгвокраїнознавства*. Харків: Видавництво.
7. Панова, Л. С., Андрійко І. Ф., Тезікова та ін. (2010). *Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах*: підручник. Київ: Академія, 328 с. URL : https://library.udpu.edu.ua/library_files/427509.pdf
8. Малихін, О. В., & Карпюк, В. А. (2018). Методика застосування ІКТ у процесі формування лінгвокраїнознавчої компетентності студентів-філологів. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 68(6), 114. DOI:10.33407/itlt.v68i6.2171
9. Матієнко, О. С., & Бучацька, С. М. (2022). Формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей засобами рольових ігор. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 65, 154-166. DOI: 10.31652/2412-1142-2022-65-154-166
10. Мормуль, А. (2006). Особливості формування лінгвокраїнознавчої компетентності майбутніх вчителів іноземної мови на початковому етапі ВНЗ. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/11304/1/4%2C%202006.pdf>
11. Рибачок, С., & Дуда, О. (2023). Лінгвокраїнознавча компетенція перекладача. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*, 17(85), 234-237. URL : <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/3849>
12. Сем'ян, Н. В. (2019). Формування у майбутніх філологів англомовної лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору (канд. пед. наук, 13.00.02). Київ. URL : https://uacademic.info/ua/document/0419U003772#google_vignette

13. Byram, M. (2020). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. URL : <https://doi.org/10.21832/byram0244>
14. Kidwell, T. (2019). Teaching about teaching about culture: The role of culture in second language teacher education programs. *TESL-EJ*, 22(4), 1-16. URL : <file:///C:/Users/USER/Downloads/Kidwell2019TeachingaboutteachingaboutcultureTESL-EJ.pdf>
15. Starke, K. (2021). The importance of background knowledge in understanding text. *Teachhub*. URL: <https://www.teachhub.com/teaching-strategies/2021/08/the-importance-of-background-knowledge-in-understanding-text/>
16. Roliak, A., Matiienko, O., Koliadych, Yu., Yatsyshin, O., & Dakaliuk, O. (2020). Adults as non-traditional students in the tertiary education of Denmark and Ukraine: Comparative discourse of structural, psychologic and pedagogic peculiarities. *Independent Journal of Management & Production* (2nd Special Edition ISE, S&P), 11(9), 2215–2234. DOI: [10.14807/ijmp.v11i9.1411](https://doi.org/10.14807/ijmp.v11i9.1411)

УДК 378.016:811.111'272]:008

DOI: 10.31652/2786-9083-2025-6(2)-29-40

Наталія Лебедєва, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської мови та методики її навчання
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0001-6821-5559
nlebedieva@vspu.edu.ua

Вікторія Лопатанова, асистент
кафедри англійської мови та методики її навчання
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0009-0005-1384-0839
lapatanovaviktoria@gmail.com

РОЛЬ КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. У статті досліджено роль культури як багатовимірного та динамічного соціального явища, що впливає на формування особистості, процеси соціалізації та міжкультурну комунікацію. Автор аналізує основні підходи до визначення культури, зокрема антропологічні, функціоналістські, когнітивні та психологічні перспективи. Показано, що культура виконує функцію системи орієнтації, яка визначає способи мислення, поведінку та інтерпретацію дій інших. Значну увагу приділено поділу культури на об'єктивну (інституційну, артефактну) та суб'єктивну (ціннісну, нормативну, символічну), що дозволяє глибше зрозуміти механізми її впливу на соціальну поведінку. У статті розглянуто значущість культури як фундаментального чинника у формуванні готовності майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації. Аналіз теоретичних підходів довів, що ефективна міжкультурна взаємодія у професійній діяльності педагога неможлива без глибокого розуміння культурної специфіки, цінностей, норм і традицій як власної, так і інших культур. Розкрито роль культури в процесі соціалізації, під час якого індивід засвоює соціальні норми, цінності та моделі комунікативної поведінки. Обґрунтовано, що культурна ідентичність є важливою умовою інтеграції в суспільство, але може також породжувати етноцентризм і відчуження. Автор підкреслює, що культурні знання часто засвоюються несвідомо, і це ускладнює міжкультурне порозуміння.

Також досліджено взаємозв'язок між індивідуальною особистістю та колективною культурною ідентичністю, яка формується внаслідок соціокультурного впливу. Звернено увагу на роль мови як інструменту репрезентації культури, що зумовлює специфіку комунікаційних практик у різних соціокультурних середовищах. Стаття містить аналіз проявів культурного несвідомого, що впливає на інтерпретацію соціальних сигналів у процесі міжкультурної взаємодії. Висновується, що ефективне міжкультурне спілкування можливе лише за умови розвитку критичного культурного усвідомлення, рефлексії над власними уявленнями, подолання стереотипів та готовності до діалогу в умовах культурного розмаїття. Усвідомлення багатовимірності культури дає змогу не лише уникнути конфліктів, а й поглибити розуміння людської взаємодії в глобалізованому світі.